

Roslags-Kulla kyrka, klockstapeln Rapport 2014:17

Antikvarisk medverkan vid rödtjärning av klockstapeln

Roslags-Kulla socken,
Österåkers kommun,
Uppland.

Hedvig Bellberg
Bebyggelseantikvarie

ROSLAGSKULLA KYRKA, KLOCKSTAPELN

Antikvarisk medverkan vid rödtjärning
av klockstapeln, Roslags-Kulla socken,
Österåkers kommun, Uppland

Hedvig Bellberg
Bebyggelseantikvarie

Fig. 1. Klockstapeln efter åtgärderna. LP_2014_00115.

INNEHÅLL

Administrativa uppgifter	6
Sammanfattning av utförda åtgärder	7
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	7
Utförda åtgärder	7
Avvikelser från arbetshandlingar	10
Iakttagelser under tjärstrykningen	10
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	10
Övriga handlingar med relevans för ärendet	10

Administrativa uppgifter

Objekt:	Roslags-Kulla kyrka, klockstapeln
Socken:	Roslags-Kulla
Kommun:	Österåker
Landskap:	Uppland
Länsstyrelsens beslut:	dnr 4331-31759-2013
Byggherre/beställare:	Svenska kyrkan Roslags-Kulla församling
Entreprenör:	Anders Furuviiks måleri
Antikvarisk medverkan:	Stockholms läns museum genom Hedvig Bellberg
Byggnadstid:	2014-06 – 2014-06
Antikvarisk slutbesiktning:	2014-06-25

Sammanfattning av utförda åtgärder

Klockstapeln vid Roslags-Kulla kyrka har tjärstrukits med rödtjära och luckor samt dörr tjärstrukits med svarttjära.

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Byn Kulla (1402 Kulla, 1476 Culla i Rialle sochn) är känd från medeltiden och socknen Roslags-Kulla är bildad genom en utbrytning ur Riala socken på 1640-talet, fram till 1886 med namnet Kulla socken.

Roslags-Kulla kyrka står på platsen för ett tidigare kapell, som troligen uppfördes under 1600-talets första hälft av den dåvarande ägaren till Östanå gård, Peder Erlandsson Bååt. Det tidigare kapellet revs vid 1700-talets början.

Nuvarande Roslags-Kulla kyrka bekostades och uppfördes 1706 som slotts- och sockenkyrka av greve Fabian Wrede, ägare till Östanå, gift med friherrinnan Brita Krus. Wrede ägde flera gårdar i Finland och det har antytts att kyrkan kan ha importerats därifrån.

Redan det tidigare Kulla kapell hade en klockstapel. Denna stapel stod kvar fram till 1753, alltså en bit in i den nya kyrkans närvaro.

Roslags-Kulla kyrkas nuvarande klockstapel uppfördes 1752-1753 av byggmästaren Gabriel Biström. Klockstapeln var ursprungligen öppen, men brädfodrades och tjärströks omkring 1761. Vindflöjeln som kröner den spånklädda huven är daterad 1753 och tillverkad av smeden Olof Wirström vid Wira bruk.

Klockstapeln är belägen intill bogårdsmuren i sydost på kyrkogården. Upptill är stapelhuset kvadratisk och nedtill breddar sig stapelbotten i en sexsidig form. Stapeln har röd stående locklistpanel och en klockad huv som är ursprunglig med en lök längst ner på spiran. Luckorna i stapelhuset är svarta, likaså dörren i stapelbotten.

Spånhuven omfattades inte av åtgärderna i den nuvarande yttre restaureringen, utan tjärades av Hälsinge Takspån AB tillsammans med kyrkans tak 2010. Då var huven på klockstapeln i så pass dåligt skick att samtliga spån fick ersättas lika befintliga. Huven tjärades då med dalbränd trätjära levererad av FC Sweden AB.

För att nå upp till huven på klockstapeln krävs dessutom en högre lift än den som användes vid nuvarande rödtjärning av stapeln, alternativt en klätterutrustning.

Utförda åtgärder

Roslags-Kulla kyrkas klockstapel blev rödtjärad av Anders Furuviks Måleri, med Stig Björklunds rödtjära som innehåller det äkta Falupigmentet. Arbetet var en fortsättning på fjol-årets rödtjärning av kyrkans fasads lågdelar, också utförda av Anders Furuviks måleri.

Innan åtgärderna var stapeln endast rödslammad nedtill på den sexkantiga fodringen på stapelbotten. Denna ströks nu med rödtjära, som sögs upp mycket tacksamt av träfodringen. Där takfallet på huven slutar träffar nederbörden stapelbotten. Där var brädfodringen särskilt nött. På bilden innan åtgärderna ser man mörkare partier där.

Fig. 2. Klockstapeln före åtgärderna. LP_2014_00116.

Upptill på det kvadratiske stapelhuset fanns tjära i rödfärgen kvar. Där behövdes således skrapas innan åtgärderna, då mycket tjock tjära satt kvar som rest. Detta utfördes för att det är önskvärt att träet suger upp den nya tjäran så att träet impregneras, till fördel för att träet täcks och blir tätt i ytan. Träet upptill på stapelhuset sög inte upp rödtjäran i samma takt som stapelbotten gjorde och såg glansigt ut till en början, men färgen kommer att torka in och mattas av efter hand. På dörrar och luckor ströks svart tjära från samme leverantör.

Inga trälagningar krävdes någonstans på klockstapelns brädfodring.

Fig. 3. Klockstapeln efter åtgärderna. LP_2014_00117.

Avvikelser från arbetshandlingar

Inga avvikelser från arbetshandlingarna har noterats.

Iakttagelser under tjärstrykningen

Antikvarien har inget ytterligare att erinra.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Roslags-Kulla kyrkomiljö med sin ålderdomliga karaktär bidrar till det kulturhistoriska helhetsintrycket av platsen. Platsen omfattas av ett riksintresse för kulturmiljövården där Roslags-Kulla sockencentrum belyses särskilt för den märkliga träkyrkan. En stark lokalhistoria är också av betydelse för platsen.

Arbetet med rödtjärningen av klockstapeln blev mycket gott utfört och bidrar till klockstapelns bevarande. Målarmästaren och medarbetare arbetade kvickt och kunnigt. Arbetena blev utförda i enlighet med länsstyrelsens beslut.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

Länsstyrelsens beslut med beteckning: 4331-31759-2013 (rödtjärning stapeln)

Länsmuseets rapport 2013:11 (lågdelar fasad kyrkan)

Länsmuseets rapport 2010:51 (spåntak stapeln)

**STOCKHOLMS
LÄNS
MUSEUM**

Järnvägsgatan 25, 131 54 NACKA. Tel vx 08-586 194 00, info 08-586 194 01. Fax 08-32 32 72, E-post museet@stockholmslansmuseum.se